

- Viestinnän lisensiaatintutkimus, Helsingin yliopisto 1991.
- MONTONEN, Marjatta. Televisio työpaikkakeskusteluissa. Ilmestyy Kulttuuritutkimus-lehdessä.
- MONTONEN, Marjatta. Tv-ohjelmien vastaanoton analyysi. Teoksessa: MÄKELÄ, K. (toim.). Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Gaudeamus, Helsinki 1990.
- MORLEY, David. The "Nationwide" Audience: Structure and Decoding. British Film Institute, London 1980.
- ROSCOE, Jane. Exploring the Ideology in Soap: A Discourse Analysis of the Text and Viewers Interpretations of Two British Soap Operas. IV International Television Studies Conference, London 1991.
- SCHRØDER, Kim. The playful audience. The continuity of the popular cultural tradition in America. Teoksessa: SKOVMAND, M. (toim.). Media Fictions. The Dolphin no. 17. Aarhus University Press, Aarhus 1989.

PERTTI SUHONEN

Onko vastaanottotutkimusta olemassa?

■ Onko sitä olemassa jonakin sellaisena tutkimuksen alueena, joka voidaan määritellä ja ominaispiirteidensä perusteella rajata erilleen muusta viestintätutkimuksen kentästä?

Marjatta Montosen artikkeli on mainio katsaus tuoreeseen televisio-ohjelmien ja niiden yleisön välisiin suhteita koskevaan tutkimukseen. Kymmenkunta hänen esittelemäänsä tutkimusta 80-luvun lopulta ja 90-luvun alusta ovat tiedonintresseiltään, metodeiltaan ja teoreettisilta lähtökohdiltaan varsin kirjava joukko. Tutkimusmenetelmien kirjo kiihottaa mielikuvitusta, jota ei liian tuhmailevasti ole käytetty suomalaisessa viestintätutkimuksessa.

Vaikka Montonen käsitteleeekin kirjoituksessaan tv-ohjelmien vastaanottotutkimuksia, ne eivät hänen selostuksestaan päätellen kuitenkaan painota television erityisyyttä vastaanoton kannalta. Useimmissa esimerkeissä tutkimuksen lähtökohta ja tutkimusasetelma sosisivat yhtä hyvin muiden kulttuurituotteiden vastaanoton tutkimiseen.

Mutta mikä esiteltyjä tutkimuksia yhdistää vastaanottotutkimukseksi ja erottaa muusta yleisötutkimuksesta? Montosen mainitsema Klaus Bruhn Jensenin ja Karl Erik Rosengrenin vastaanottotutkimuksen luonnehdinta sisältää nähdäkseni kolme erottelukykyistä ulottuvuutta: tutkimusalue pyrkii yhdistämään sosiaalitieteellisissä ja humanistisia näkökulmia, kohteena on sekä joukkoviestinnän sisältö että yleisö ja tutkimus on kvalitatiivista.

Kvalitatiivisuus vastaanottotutkimuksen erityisenä piirteenä ei saa tukea Montosen esittelemien tutkimusten perusteella. Niistä lähes puolet perustui tutkimusasetelmaltaan määrällisten erittelyjen tekoon. Kun tutkimustehtävänä on selvittää missä

määrin vertailtavat vastaanottajaryhmät omaksuvat tv-ohjelman keskeiset viestit tai kun vastaanottajien tulkintamalleja tarkastellaan suhteessa sosiaalisen kokemustautan vaihteluun kuulostaa tutkimus noudattavan pikemminkin kvantitatiivista kuin kvalitatiivista logiikkaa.

Tarkastelluissa tutkimuksissa käsiteltävä materiaali on kyllä laadullista kuten ohjelmien sisällöllisiä piirteitä ja katsojien tulkintoja niistä. Mutta sehän ei ole erityisesti vastaanottotutkimuksen piirre. Myös kaikessa muussa yleisötutkimuksessa valtaosa primaarisesta empiirisestä havaintotiedosta on laadullista. Yksinkertaisten tai mutkikkaampien määrällisten operaatioiden jälkeen näistä havaintotiedoista sitten päädytään laadullisiin tulkintoihin.

Vastaanottotutkimuksen ominaispiirteeksi mainittu sosiaalitieteellisten ja humanististen piirteiden yhdistely ei Montosen esimerkeistä erityisesti pistänyt silmään.

Yllättävää oli panna merkille ne moninaiset tiedonintressit, jotka saavat tutkijoita liikkeelle tekemään vastaanottotutkimusta. Sen lisäksi, että tutkimukset tyydyttävät tekijöidensä uteliaisuutta ja muita tieteen sisäisiä päämääriä niitä tehdään palvelemaan kansallista identiteettiä, mainontaa, naiskulttuuria, viestintäpolitiikkaa ja ohjelmantekijöitä tai tarjoamaan yleisölle eväitä poliittiseen toimintaan ja valmiuksia televisio-ohjelmien ideologisten vaikutusten torjumiseen. Tutkijoiden pyrkimykset ovat tällä alueella siten samoja kuin esimerkiksi vaikutustutkimuksen, perillemenotutkimuksen ja käyttötarkoitustutkimuksenkin piirissä.

Ehkäpä vastaanottotutkimuksenkin rajauspyrkimyksissä on perimmältään kysymys identiteetistä, nimittäin tutkijoiden identiteetistä samaan tapaan kuin usein muissakin tieteellisissä ryhmittymisissä.